Ч. 35. Należytość pocztową zapłacono ryczałtem Львів, 2. вересня 1928. Почтову належитість заплачено гуртом Рік II.

ПРАВДА

ЧАСОПИС ДЛЯ НАРОДА

Виходить що тижня

Адреса Редакції і Адм.: „ПРАВДА“ Львів, вул. Кльоновича ч. 8. II. пов.

Телефон 4—48,

Поодиноке число коштує 20 сотиків

ПЕРЕДПЛАТА

В КРАЮ: Річно 10 зол. Піврічно 5 зол. Чвертьрічно 2 з 50 сот, Місячно 1 зол

ЗА КОРДОНОМ: Річно 2 амер. доляри або їх рівновартість

Заключення противоєнного договору

Дня 27. серпня представники пятнайцяти держав підписали в Парижі осуджуючий війну договір Келльоґа. За Німеччину підписав договір Штреземан, за Америку Келльоґ, за Францію Бріян, за Чехословакію Бенеш, за Польщу Залеський. Підписання договору тревало всього пять минут. Опісля всі дипльомати пішли на чай до Бріяна. Сам факт, що до заключення цего паперового договору всі держави так коротко приготовлялися вказує, що не дуже вірять вони в його успішність. Само підписання — ще зовсім не перешкаджає кождій із них досить поспішно зброїтися, мовляв на всякий випадок. Та й сам Келльоґ, як уже нині пишуть часописи — не багато обіцює собі зі свого договору. Найслабшою стороною того пакту є те, що не предвиджує він ніяких охоронних средств проти котроїсь із держав, якій забаглобися договір той зірвати. Тому то всі держави так швидко підписували його, бо бачили, що зможуть доти заховувати мир, доки це буде їм вигідно, або доки добре не узброяться.

Нове королівство

В Альбанії, краю на західнім побережу Балканського півострова відбуваються на днях важні події. З Тірани, столиці Альбанії повідомляють, що теперішний, підпомаганий Італією диктатор Ахмед Зоґу рішив проголосити себе королем. Це рішення підтримує сильно Італія, яка видвигнула Ахмеда Зоґу на президента держави й за весь час його володіння переконалася, що Зоґу є її вірним прихильником. — Конституційні національні збори відбулися 25-го серпня і в цьому ж дні Ахмеда Зоґу проголошено королем Альбанії. В цілій Альбанії відбувалися маніфестації за проголошенням Ахмеда Зоґу королем. Слід згадати, що Зоґу запитував вже великодержави, чи вони погодяться на це, щоби він приняв альбанську корону. Уряди держав відповіли, що так, якщо інтронізація відбудеться згідно з волею народу. —

Альбанія, від світової війни вичерпана італійськими та югословянськими наїздниками довгий час не могла завести в себе мирових відносин. По прогнанню підпираних Югославією розбишацьких ватаг Ессада Баші прогнали Альбанці Італійців зі своєї морської пристані Вальони й це помогло їм заключити корисний договір із Італією. Нині Альбанія перейшовши повоєнне лихоліття заводить лад у своїй хаті.

Еспанський гнів

З Мадриту повідомляють, що наслідком незапрошення Еспанії до підписання договору Келльоґа в Парижі, рішила тая — за такий брак пошани до неї — не цікавитися згаданим договором зовсім. На це американський уряд повідомив Еспанію, що не було можливо переслати їй згадане запрошення до Парижа, та що він сподіється, що Еспанія безпосередно по конференції в Парижі — той договір таки підпише. Ходять чутки, що така відповідь Америки Еспанію вдоволила й вона справді договір підпише.

Боротьба з піянством

У звязи з поміщеними в давнійших чч. нашого часопису статтями і вказівками: як позбутися коршми зі села, доносять нам, що боротьба з коршмами поширюється в цілім краю. І так у селі Якторові відбулося недавно голосовання за замкненням коршми, яка вже незабаром буде скасована. — В Боровій Горі, пов. Любачів, жиди просили громаду, щоби позволила відкрити замкнену від пару літ коршму. Громада відповіла їм, що коршми в селі не треба, а на її місце вибудували місцеві громадяни простору „Рідну Школу“. — Рівнож у селі Тимирі, пов. Станиславів, відбулося успішне голосовання за скасованням коршми. — В Делятині коло Коломиї на разі лиш нараджуються громадяни, що добре булоби скасувати коршму. Мож сподіватися, що й там незабаром відбудеться протипіяцький плебісцит. — Нумо всі українські села, за добрим приміром ставайте в ряди до боротьби зі сивухою! А повідомляйте „Правду“ про те, де і як переведено вже протиалкогольний плебісцит.

Присилайте передплату!

Виховання дітий

З початком вересня розпочинаеться новий шкільний рік. Між нашим селянством та міщанством покутує ще доси старий звичай, а саме не посилати дітий до школи. Неодин господар думає, що лілше, аби дитина пасла корову чи гуси, як ішла до школи, бо мовляв, мій прадід і дідо не вмів писати ані читати і були ґаздами, я також не вчився і якось жию. Нерозумна бесіда! Такий чоловік се ворог своїх власних дітий! Без письма і школи в теперішних часах обійтися не можна. Неписьменна людина, се каліка в суспільнім і громадськім життю. Длятого всі свідомі господарі повинні подбати, щоби кождий навіть найбіднійший посилав своїх дітий до початкової школи.

Маємо по селах чимало здібних дітий, які сільську школу покінчили. Родичі, дуже часто убогі селяни, радо післалиби дітий на дальшу науку, однак не знають до якої школи післати. У нас вірять по більшій части в те, що дитині може дати хліб лише ґімназія. Перед війною було у нас таке, що навіть менше здібних дітий пхалося силоміць до ґімназій, яких вони не кінчили, лише по двох-трьох роках виходили умовими каліками, нездібними ні до сільського господарства ні до ремесла. Багато людий не хоче бачити сего, що жити можна і то добре не лише з науки в ґімназії, але також з науки ремесла і торговлі. Бідний школяр, а до того спосібний, як піде на науку до ремісника, то в коротшім часі дійнеться до хліба і буде корисним членом суспільности. Ми не маємо достаточного числа ні купців, ні ремісників, проте радимо всім біднійшим селянам і таким, яких діти не визначаються великими здібностями, посилати їх на науку ремесла, бо в ремісника золота рука — каже наша пословиця. Такий нарід, що не має всіх станів, не може правильно розвиватися і про се повинні всі памятати. Наука ремесла менше коштує, ніж наука в ґімназії і нераз приносить більший хосен, про що кождий підчас війни і тепер по війні переконався.

Але наше селянство не повинно забувати і за ґімназії. А до ґімназії належить посилати таких дітий, що є спосібні і здорові. Часто бувало у нас таке, що слабовитих дітий висилалося до ґімназії, бо мовляв: дитина слабовита, тяж-

ко робити не годна, а так в ґімназії вивчиться і буде мати легкий хліб. Таке поняття є дуже фальшиве. Наука в ґімназії, се тяжка праця. Хирлява дитина не то, що не успіє вивчитися, але що більше, знидіє, змарніє і згине.

Дітий до шкіл треба посилати, однак кождий повинен застановитися над сим, до якої науки має дитина охоту. Нераз має дитина охоту до ремесла, а її посилають, кажім до ґімназії і противно.

Клич до „фахової школи“ мусить стати правдивою вказівкою — тим дороговказом, за яким маємо піти усі, якщо не хочемо щоб наші діти і внуки проживали в таких злиденних життєвих обставинах, серед яких знаходиться тепер наше селянство. В чому лежить причина того лиха? — спитає дехто.

Головна причина того лихого животіння нашого селянства лежить у тому, що варстат його праці, себто земля, із приростом поодиноких родин, що оброблюють даний шмат землі що раз більше корчиться, меншає. Се веде невмолимо до що раз більшого зубожіння, тому треба приміняти у нас такі средства, які би повздержували се дроблення поодиноких господарств.

Таке явище стрічалося й у інших народів, але культурні народи вспіли віднайти спосіб, щоби тому примусовому зубожінню покласти край. І так пр. в Англії установлено закон, що всі більші посілости є неподільні, переходять з батька на найстаршого сина, а відтак, коли того не стане, на найблищого свояка, а прочі діти дістають з родинного майна сплату й мусять шукати собі прожитку в иншій галузі народного господарства. У культурних народів з правила батьківське господарство одержує найстарший син, а прочі діти йдуть в школу, до промислу чи торговлі. Зовсім природно, що при такому способі господарювання мусить у даного народа розвинутися промисл і торговля так високо, щоб могли давати удержання всім тим, що не можуть жити з землі, а також і земельне господарство підноситься, бо краще господарити на більшім ґрунті, чим на клаптиках загонів. Таке „родинне наслідство“ несе зі собою загальний добробут і виключає всякі процеси за спадщину, які так часто доводять до руїни дітий невдоволених поділом батьківського майна.

Подібний порядок бачимо пр. у Чехів. Там батько посилає всіх дітий у школу, з яких одного, що має хист до господарки, полишає дома. Інші діти, що мають здібности, кінчать висші школи, другі знова йдуть до торговлі, до промислу, так, що кождий батько вмираючи певний того, що передав своїм нащадкам непоменшене майно, яке сам одержав від своїх батьків і при тів всім дітям забезпечив істнування.

І наші селяни повинні брати собі примір з того. Не дробити землі, навпаки якщо можна, прикупити ще, щоби земельний варстат праці більшав, а не корчився і передати ту землю ненарушену на господарювання одному синові, а прочих примістити в промислі, торговлі чи ремеслі. Однак і той син, що остається на господарстві, мусить дістати освіту, потрібну до розумного ведення господарства, мусить скінчити господарську школу. У нашому краю є доволі господарських шкіл та наші селяни з них не користають. Тов. „Просвіта“ удержує в Милованю, товмацького повіта, таку зразкову господарську школу, де молодий хлопець чи господар навчиться всего того, що йому потрібно до розумного ведення господарства. Час вже закинути ту нашу сільську фільософію, мовляв, „най так буде, як бувало“, після якої кождий селянин думає, що коли буде господарювати так, як його батько чи дід, то більше йому і не треба. А прецінь люди щораз більше винаходять способів, щоби краще і лекше обробити землю, за те більше з неї видобути, з кождим роком придумують всякі машини, які краще потрафлять працювати чим людські мязи. Тих всіх новітних здобутків навчиться селянський син у рільничій школі і вихіснує їх у себе дома. Прецінь кождий се розуміє, що аби щось добре повести, сего треба навчитися.

Поруч таких рільничих шкіл, які давалиб нашим хлопцям відповідне підготовання і виробили з них розумних робітників на полі сільської, домашньої господарки — істнують і інші фахові школи, як промислові ріжних галузий, так і торговельні. Такі школи мають для нашої малоземельної народности велике значіннє, і тому повинні ви се тим ліпше зрозуміти і як найбільше використати. Бо посилаючи своїх дітий до таких шкіл, з одного боку даємо їм без більшого вкладу гроша та в короткому часі кращий шматок хліба, а з другого боку збогачуємо тим і саму націю. І власне лиш фахово вишколені люди зможуть як слід виконувати своє ремесло, якеб воно було — чи коло плуга, чи в якім варстаті, чи склепі-кооперативі. Через перекинення значної части наших дітий у школи промислові й торговельні — відриваємо їх від тої бідної землі, котрої і так мало — і зможемо

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ. 22

Гетьман Богданко

Колись туди на Тмуторокань утікали князі ізгої, тепер туди утікає бездомне бурлацтво, теж ізгої зі своєї-не-своєї землі. А як їх тут сила намножиться, тоді ми закріпивши тут свою державу, не підемо, як князі-ізгої, що йшли відсіля війною на братів і руїну ширили в рідній землі, але помічну руку подамо рідній землі й усему народові нашому...

— Мрієш ,княже — каже кошовий — та я трохи інакше дивлюся на це! Ти бачив сьогодні, що все так легко пішло, що січове братство так легко пішло за нашими намірами. Та чи воно все так буде? Чи перший лучший зайдиголова не заведе розгардіяшу та не попсує й найкращих плянів і намірів. Де рішає загал, там не все здорова думка горою, там влесливе, підхлібне слово скорше припаде товпі до вподоби, як правда й щира рада.

— І це правда, однак, коли провідник рішучий і вміє виробити собі повагу, то загал не піде на манівці, а піде все за ним.

— Так, воно так! Та якжеж мало таких провідників буває, на сотки літ, а то й на тисячку літ один. — Був Володимир Мономах, а потім... і махнув рукою кошовий, не скінчив.

Розійшлися Кошовий пішов у свій курінь, а князь Богданко в свій. У курині довго розмавляв князь Богданко зі своїм братом Михасем, випитував його про всячину, про життя в Італії, про академію в Падві, бо князь Богданко не їздив за границю. Він кінчив тільки науки в Острозі, тож дуже цікавило його шкільне життя за границею.

До вечері розмовляли вони. По вечері князь Богданко віддався своїм власним думкам.

— Ех, коб то мені вдалося зробити Запоріжжа могутньою кріпкою державою, а тоді Київу привернулиб ми давню славу, він знову ставби столицею великої української держави.

І дальше сягає думка князя Богданка:

— Мій рід споріднений із Гедиминовичами, а через них із колишніми українськими князями, я маю право до київського престола! Та це тільки мрія! Алеж чи мрії часто не стають дійсністю.

Такі думи думав князь Богданко пізно в ніч, поки сон не зморив його.

Кошовий Клим Сокольський мов відмолоднів. Не гаяв ні днини, кинувся до будови січової церкви. Вибрав із поміж запорожців що найкращих теслів, а провід над ними віддав майстрові над майстри Ілашеві Соломійчукові із карпатської Верховини, зпід Чорногори.

Мов юнак бігав кошовий, сам доглядав роботи.

Стрункий, чорнявий Ілаш теж жваво забрався до роботи. Дуби на будову були готові. Дніпром, біля січового ківша стояло чимало вже обтесаних дубових бервен на всяку потріб: на будову куренів, паланок й чайок. Частина з них мокла в дніпровій воді, щоби так стали твердші та відпірніші. Отсі дуби послужили тепер на будову січової церкви.

Велике було свято, як затягали підвалини під церкву.

Гетьман спровадив ігумена з Трахтемирова й багато черців. Співали дяки зпоміж запорожців.

В часі відправи запорожці стріляли з гармат і з самопалів. По відправі кошовий запросив ігумена й черців на „козацький обід“ у свій курень.

О. ігумен Поликарп сказав палку промову: — Славне воїнство християнське, лицарство запоріжське! — говорив він. — Невисказаною радістю сповняється серце моє, душа моя радіє, коли бачу, що ви, товариство славне, не тільки словами, але й ділами воїни Христові. Це, що ви рішили побудувати в серці Запорожжа, в Січі запорожській дім Божий, що ви будуєте його — це найкращий доказ на це. Свята церква на Січі буде незаперечним доказом, що ви, товариство січове, воїнство христіян-

примінити се право „наслідства землі“ одному синови — а тимсамим покладемо кінець загальній бідності.

Над сею справою повинні ви усі, батьки родин, уважно застановитися, якщо бажаєте ви справді дійсного добра своїм рідним дітям.

О. СТЕФАН КОВАЛІВ.

ПАПА ПІЙ X.

(В 25 літні роковини вибору сього евхаристійного Папи.)

(Продовження).

На неділю дня 9. серпня, 1923 р. назначено торжество коронації. Рим вже від самого досвітку прибрався в святочну одіж. Навіть у віддаленій від Ватикану дільниці залізничого двірця, на Піяцца Терміні, Віа Кавур і Націонале панував памятного, радісного дня від раннього ранку дуже оживлений рух.

Коронація — се властиво літурґічний акт, через який Папа входить немов в урядування, беручи в посідання свою столицю. Внішним знаком власти, яку Папа держить, се тіяра, потрійна папська корона. Сю тіяру отримує в дни коронації по Службі Божій. Первісно Папи, так як кождий Епископ, уживали як накриття голови при церковних церемоніях опаски на чолі, котрої кінці спадали на рамена; з неї поволи повстала мітра в тім виді, в якім її нині бачимо. Коли Папи отримали церковну державу, до мітри, на знак світської власти, додано золоту обручку; другу обручку додав імовірно Папа Александер II. (1065 р.), третю Урбан V. (1362—1370), і так повстала мітра, зроблена в виді стіжка, з хрестом на вершку, прикрашена трома коронами, уміщеними одна над другою. Сі три корони мають означати повноту власти, яку має Папа, власти, котра обіймає не тільки Церкву на землі, але сягає і поза гріб до чистилища і до неба; після інших є вона символом його світської власти й подвійної власти духовної, власти вязання і розвязування.

Коронація відбувається в церкві св. Петра, при гробі Первопрестольника Апостолів.

Іншим знаком внішним власти Папи є палюм. Є се вузька, біла, вовняна лента з тканими чорними хрестиками, завішена на ременах, поверх церковних риз. Є се знак власти Митрополитів і Патріярхів. Тому, що Папа є Патріярхом Заходу і Митрополитом римської провінції, отже в день коронації приймає і палюм. Папа не ужаває ніякого жезла; підчас торжественних походів несуть перед ним лиш нораменний хрест.

Тому, що від яких шістьдесяти літ коронація Папи не відбувалася публично. зацікавлення було загальне; цілий Рим рад був брати в ній участь. (Останній раз відбувалася коронація Пія IX. дня 21. червня 1846 р.; Лев XIII. ізза немилих відносин з італійським правительством, відбув свою коронацію в каплиці Сикстинській).

Дня 9. серпня 1903 р., ще навіть не стало добре на світ благословитися, як італійське військо густо обсадило площу св. Петра, аби удержати на ній порядок. Заледви брами базиліки отворено, десь в млі ока наповнила їх величезна филя народу, в числі яких 60.000 осіб. Базиліка прибрана в святочну одіж представляла величавий вид: мраморні філяри прибрано в паси з кармазинового адамашку, а вся святиня, повна яркого світла, під сею окрасою здавалася зменшати свої великі простори. Непроглядні маси народа збилися майже виключно в головній наві та перли з обох сторін на поручя, поза котрими серединою церкви був обставлений сторожию для папи і для його двору широкий перехід. В глибині біля катедри св. Петра, бачимо прекрасний престол для св. Вітця під пишним бальдахімом, а в каплиці св. Григорія другий престол, а в пресвитерії трибуни для пануючих князів, для родини св. Вітця і для найвисших достойників. Непроглядна маса народа филює наче лани збіжжа. Під високими склепіннями чути гамір людий наче ґудіння занепокоєних пчіл. Палятинська ґвардія з трудом удержує порядок, бо впрочім серед кількадесятьох тисяч не легко утримати спокій та тишину. Римляни, призвичаєні вже до таких численних зібрань народа в базиліці за правління Льва XIII., з чималим здивуванням відчитують написи і при входї і скрізь по церкві розміщені: **Бажанням св. Вітця, щоби в базиліці не було жадних окликів, а перестерігано мовчання.**

Тепер чимало здивувало зібраних те, що новий Папа зараз від першого разу бажає уникнути усяких живійших обявів чуття, котрі хоча походили зі серця та так відповідали природному успосібленню Італійців, не завсіди однак лицювали з повагою святині.

В базиліці загальне ожидання. Очи всіх нетерпеливо звернені в сторону, звідкіля має надійти папський похід. І хоч у базиліці зібрані тисячі народа, порядок нічим не скаламучений.

Тимчасом гамір у церкві вчинився, скоро в льожі над портиком появилися папські трубачі. Крізь шпалір стали перебігати цілі відділи шпаркої сторожі швайцарів зі сріблистими галябардами в руках, а за ними напливав здалека тихий гамір, котрий замінився незабаром у могучий шум ріки.

В сю мить стали люди зусіль пхатися, а деякі громадилися десь аж на ґзимсах філярів. завидуючи тим, котрі кращі місця здобули. Товпи народа хиталися то взад то вперед, грозячи катастрофою, а у віддали далися чути жалісні писки жіночі та зойки загрожених. Зневевя зацарювала торжественна тишина, а з сеї тишини мов з моздіра вистрілив віддалений гамір кількадесятьтисячної товпи, звіщаючої щось незвичайного.

Мимо невиносимої жари та задухи, котрі могли позбавити притомности, я спрямував свій зір до входу. Церковний годинник показував 8 мінут перед девятою, коли серед хвилевої тишини товпа опять заколисалася, а в брамі святині появився ліс галябард, які випереджували папський похід. Але ніхто не звертав на се навіть уваги. Усі з запертим віддихом дожидали чогось більшого. Вкінці за появою золотого хреста шум людської филі змігся і зараз голоси: „**Eccolo! Lui! Lui!**“ (Ось! Він! Він!) звіщали, що Папа вже наближається.

Дивлюся — ніщо не бачу. Товпа заслонила на хвилю вид на папську дружину. Нарешті появився торжественний похід. В передсінку базиліки св. Петра похід сей задержався. Тут біля ювилейної*) брами уміщено трон для Папи. Тут жде на нього Кардинал Рамполя, яко архіпресвитер і парох базиліки з цілою капітулою і з питомцями ватиканської семінарії. Коли св. Отець засів на престолі, Кардинал Рамполя

*) **Porta santa**, одна з пяти брам базиліки св. Петра є т. зв. брамою ювилейною; замурована вона завсіди, отверта тільки в часі великого ювилею, який обходиться що 25 літ. Тоді серед прекрасного обряду Папа валить мур, який замикає браму і від сеї пори через цілий рік брама стоїть отвором. — С. К.

ське, оборонці благочестивої християнської віри. І ви справді Христове лицарство! Ви те племя славного народу руського, з насіння Яфетового, що за Володимира, святого володаря руського боронили рідної землі перед усіми ворогами й разом з Володимиром хрестилися. Нехайже Всевишній благословить вашому побожному ділу, нехай має вас усе та всюди в своїй опіці, Пречиста Діва, Мати Господа нашого Ісуса Христа, що під її Покров віддали ви церкву свою. Хай росте, кріпшає й процвітає лицарська Січ Запоріжська на славу рідній Україні, на добро народові рідному. Амінь.“

Ігуменові й черцям дякував довгою промовою писар війська запоріжського Роман Ільницький, що то його запоріжці прозвали Говорилом, тому, що дуже любив говорити при всяких нагодах.

Раділи всі та найбільше радів сам кошовий.

Він глядів на місце, де вже зведені були підвалини під січову церкву й говорив дріжучим голосом:

— Така радість, така втіха, вдоволення таке в серці мойому. Наче й бачу вже, як із усіх курінів січовеє братство в церкву роями мов ця пчола правцює. Ідуть Богові молитися, Бога величати. Ідуть усі, хіба недужі остають у курінях.

— Але й вони з куренів мають вид на церкву й до них долітають із церкви богослужебні слова відправи — додав князь Богданко Ружинський.

— Авжеж — притакнув кошовий, мов дитина радіючи — а вжеж! Усі спішать під Покров Пречистої Діви, Матери Господа нашого, всі зір туди звертають...

— Знамените місце вибрали ви під церкву — признав о. ігумен.

А князь Богданко каже:

— Це, що ти батьку кошовий згадав про Покров Пресв. Діви, нагадало мені, що нам треба маляря, щоб розмалював іконостас тай різьбаря. Чи ти ,батьку кошовий, намітив їх?

— Маляря вже маю, а різбар найдеться теж. Ти, Богданку, знаєш Якова Жулинського?

— Знаю! Ах, правда, таж він знаменитий маляр.

— А бачиш, навіщо нам шукати чужого маляря, коли в нас є свій січовик!

— Певно! — притакнув князь Богданко. — А я вже маю на приміті й різбаря.

— Хтож він буде? — спитав кошовий.

— Це Семен Хвильненко, з Черкас родом — каже князь Богданко. — Це різбар хоч куди.

— Не знаю його — каже кошовий.

— Він недавно на Січі — замітив князь Богданко.

— Велю покликати його до себе. А з якого він куріня?

— Він із Платнирівського куріня.

Тут приступив до них князь Михайло Ружинський і каже зі сміхом:

„Славні хлопці,
Пани запорожці,
Побачили вони
Скирду сіна в полі —
Отаман каже:
Оцеж, браття, церква!“

Кошовий і собі розсміявся:

— Ну, вже тепер не треба буде ні мені, ні іншому кошовому шукати скирти сіна в полі. Буде в нас справжній Дім Божий, годі буде людям нас на посміхи брати.

До пізної ночі пирувало запоріжжя, а на другий день із почестями відпровадили ігумена й черців. О. ігумен оставив на Січі двох ієромонахів на січових священиків — о. Никон, мав стати парохом січової церкви а о. Петро йому до помочі.

Вечером по січовому пируванні кн. Богданко вже в свойому курені каже до брата князя Михайла:

(Дальше буде.)

повитав його латинською промовою, виражаючи йому привіт і поклін в імени ватиканської капітули і усього клиру, який належить до базиліки. По короткій відповіди св. Вітця, Кардинал і весь клир базиліки уцілували св. Вітця в ногу**) і в руку. По сім обряді Папа вступив опять на движимий престол і цілий похід рушив дальше. Попереду машерували пестрі відділи швайцарів з галябардами в руках, а серед сього сталевого ліса золотився хрест, звернений в сторону Папи. Відтак ступали Епископи, за ними з повагою східні достойники, Патріярхи з сивими бородами, в золотих і срібних мітрах. Потім один з членів папської асисти ніс тіяру, а за нею йшло пядесятьчотирох Кардиналів в княжих плащах з пурпури, — кожний зі своїм секретарем. Вкінці за ними, попереджений Епископами і Пралатами, які належать до папського двору, попереджений асистентами папського трону (князі Кольонна і Орсіні) — св. Отець, несений високо на движимім троні під пишним бальдахімом в окруженню шляхотської ґвардії і Мальтанських Кавалерів. А поруч престола, на висоті папської голови, сунули два величезні віяла (вахлярі) з чудових білих струсиних пер.

Втім мимо всіх оголошень і в католицьких денниках і в написах по стінах святині, залунав один громовий невгаваючий оклик: Eviva! (Хай живе!) — серед довго невмовкаючих оплесків многотисячної товпи. В льожі над головним виходом загреміли славні срібні труби, витаючи пораз перший Пія X. могутним гимном „Ти єси Петр...“

Окружений вінцем галябард і баґнетів престол посувався над морем людських голов поволи і маєстатично в глибину базаліки. Вкінці зрівнався з нами.

На фотелю з вишневого аксаміту, покритім премногоцінним гафтом спочивав Пій X. у білій реверенді та золотім плащи. Срібна мітра здавалася тяжити своїм бременем на його голові. Його лице повне, лагідне, бліде зі зворушення, носило на собі пятно пориваючої доброти. Св. Отець огортає очима непроглядні товпи народа, глядячи у перве з висоти престола на таке видовище: бажає очима і одним жестом руки наказати мовчання, одначе не вміє опанувати почуття десяток тис. сердець, що били для нього одним чуттям любови та привязання. Отже благословить зібрані народи благословенням походячим із глибини душі, дякуючи за ті прояви так щирі і горячі. З поглядом задуми, зверненим до народа, чинив знак св. хреста і з шепотом молитви посувався далі, прямуючи до каплиці Найсв. Тайн.

(Дальше буде.)

**) В давнині піддані цілували в ногу своїх володарів, на знак покори та віддання. Папу цілувалося в золотий хрестик на обуві. Нині той старинний звичай занехано. (Прим. Ред.).

З церковних справ

Евхаристійний Конґрес у Сідней (Австралія).

В Сідней, (в Австралії) відбудеться з початком вересня великий Евхаристійний Конґрес, в якому возьмуть участь церковні достойники з ріжних країв.

Митрополит на Закарпаттю.

Доносять із Ужгороду, що з початком другої половини серпня с. р. прибули до Ужгороду небуденні гості, а саме: Їх Ексцеленція Митрополит Андрей, Преосв. Нярàді, в товаристві секретаря і знаменитого хорватського письменника О. Спиридона Петрановича, дальше Проєсв. Будка і Преосв. Гойдич. Побут Ексцеленції Митрополита на Закарпаттю потреває до початку вересня, бо всі Епископи, як ходять чутки, були присутні на відпусті Успення Пресв. Діви в Мукачеві.

Навернення.

В наукових і політичних кругах Бразилії — як пише „Дас Ноє Райх“ — небияку сензацію викликало недавне навернення на католицизм сенатора Барбоса Ліми. Сей, колишній позитивіст і вільнодумець, не визнавав жадної релігії і в науці — він звісний математик — старався найти розвязку тайни всесвіта. Але що сподіваного вдоволення ані жадної трівкої підстави мимо довголітних досвідів він найшов, звернувся він до катол. релігії, котра дала йому розвязку сего, чого в науці не найшов.

Приріст католиків в Америці.

Звіт статистичного бюра американського міністерства торговлі виказує в рр. 1916—1926 приріст 2,886.036 католиків у Злуч. Державах. Число церков у 1926 р. виносило 18.939, і в порівнанню з 1926 р. збільшилося о 1564. Найбільший зріст католиків за се десятиліття виявився у стейті Нюйорк, де в 1926. було 2,765.552 а в 1926 р. вже 4,115.424 католиків. Зате в стейтах Ґеорґія, Алябама і Оклягома число католиків дещо знизилося.

Самовільне толковання св. Письма

В нинішних часах, повних неспокою по перебутій страшній воєнній заверусі, намножилося всіляких сект велике множество. Приклонники деяких сект прибули і до нас, щоби тут ширити єреси та відводити людий від правдивої Христової науки. Усі ті сектярі є переконані, що голосять Христову науку й усі є того погляду, що з католицькою Церквою треба вже раз зірвати, а одиноким жерелом віри є св. Письмо читане і толковане через кождого чоловіка зокрема після власної його вподоби.

Маємо перед собою кілька брошур тих ріжних сект і хочемо з них подати декілька виїмків, щоби з них переконатися наглядно, що значить не узнавати поваги католицької Церкви, а цілу віру опирати лиш на самовільним толкованню св. Письма.

Дослідники св. Письма на основі своїх толковань повідкривали дивні правди. Яку стійність сі правди мають, нехай свідчить факт, що між іншими видали вони письмо, в котрім доказують нам жиючим, що „с в і т с к і н ч и в-

---

о. С. КОВАЛІВ 7

З вандрівки по Римі

В імя Ісуса Назарейського встань і ходи!“ І взявши його за праву руку підніс його. Хромий станув і війшов з ними до церкви, славлячи Господа Бога. Сю подію дуже живо змалював Манціні.

Тепер входимо до першої каплиці лівої нави, т. зв. каплиці della Colonna. Сю назву має вона від старинного а загально почитаного образа Прч. Діви, який ранше знаходився в старім соборі св. Петра, вимальований на стовпі. Щойно 1607 р. відрізано сей образ зі стовпа, і перенесено до сеї каплиці. Під вівтарем, на якім міститься та чудесна ікона, спочивають реліквії св. Льва II., III. і IV. в мармуровім саркофаґу, покритім гарною різьбою. По правій стороні сеї каплиці є престол папи св. Льва Вел. Враз з його гробовою урною. Перед сим престолом, під мармуровою плитою, спочивають кости Льва XII., зложені тут на власне його бажання. В копулі, яка покриває сю каплицю, бачимо мозаїкові образи, представляючі двох Докторів Церкви: св. Тому з Аквіну і св. Івана Дамаскенського, що своїми письмами причинилися в чималій мірі до почитання Марії.

Виходимо з сеї каплиці і стаємо опять під могутним луком, який лучить стовп св. Вероніки з лівою стіною базиліки. Об сю стіну спирається гробовець Александра VII., послідне діло Бернінього. Напроти сего гробівця, на стовпі св. Вероніки є престол св. Апостолів Петра і Павла з олійним образом, на якім Франц Ванні змалював св. Петра в цей мент, як він кидає на землю Симона маґа.

Стаємо в лівім крилі поперечної нави. Тут впадає нам в очі одинайцять дубових великих сповідальниць, які є призначені для ріжних народностий. Вони є символом, що катол. Церква є соборною Церквою і що ся Церква дбаючи про духове добро цілого свойого стада, бажалиби всі свої вівці пригорнути до свойого лона. Відповідна напись, уміщена на кождій сповідальниці, вказує, для якої народности є призначена. Під статуєю св. Юліяни видніє на піднесенім місци трон вликого Сповідника, се є кардинала, що має власть відпускати усі найтяжші навіть проступки та звільняти від кар церковних. Він у Живний Четвер сповідає публично каючихся грішників.

В церкві св. Петра панує дивний, а старинний звичай, який неодного чужинця вправляє в чимале зачудовання. Ото при кождій сповідальниці є уміщений довгий на кілька метрів прут, подібний до вудки. Каючийся грішник клякає по сповіди кільканайцять кроків перед сповідальницею, а сповідник дотикає прутом його голови. До сего обряду привязаний є 100-дневий відпуст. Щож ся церемонія означає? Насамперед пригадує вона слова Божественного Спасителя, які він вирік до св. Петра: „*Від тепер будеш ловити людий*“. (Марк. 1,18). Крім сего означає вона освободження грішника з ярма неволі гріховної. В стариннім Римі, якщо хто хотів освободити свойого невільника, провадив його перед суддю; ту враз зі словами увільнення, ударяв його останній раз прутом на знак визволення з неволі. Старинний сей звичай зберегла Церква до нині, надаючи йому однак инше, висше, духове значіння.

Подібно як в правім крилі поперечної нави, так і в лівім стрічаємо три престоли. Перший, св. апостола Томи, посідає мозаїковий образ сего святого. Середущий престол, посвячений св. Петрови, представляє в мозаїці розпятте сего апостола. Перед сим престолом є гріб Палестрини, славного композитора церковних пісень і хоралів. Третій престол св. Марціяліса, містить в собі мозаїкову копію ікони св. Франца.

Входимо до другої части лівої бічної нави. Під луком, спертим об стовп св.

с я“. Щоби тим лекше для себе людий позискати, покликуються вони на св. Письмо. І св. Письмом доказують, шо світа вже нема, а се, що ми кругом себе бачимо, то не світ. Той знова, хто в то не вірить, не є Христовим ісповідником, не є християнином. А хто ж в се увірить? Хиба чоловік несповна розуму, але такий за свою віру й невіру зовсім не відповідає. Кождий зі здоровим розумом мусить так відповісти.

Якщо ми на такі винаходи відповідаємо, що треба лиш над сими нещасними людьми жаліти і милосердитися, ніщо дивного. Але якщо на такі винаходи обурюються ті, котрі ширять досліди св. Писма, як одиноке жерело віри, котрі відкидають всяку церковну повагу і християнське переданне в толкованню й розумінню св. Письма, се може бути для нас новістю. Баптисти в своїм летючім листку „Вільний Християнин“, виступають проти дослідників св. Письма, як сміють вони свої докази опирати на дослідах св. Письма й кличуть: „Наші хасиди (себто Жиди) є також дослідниками св. Письма, а хто циганови заборонить розбирати св. Письмо?“ Зовсім слушна увага, тільки мусять баптисти уперед чимсь доказати, що саме дослідники св. Письма є циганами, а вони ні.

Так само обурюються баптисти на дослідників, що вони на основі св. Письма дійшли до заключення, що людська душа вмирає враз з тілом. Баптисти вірять в безсмертність душі, дослідники ні, а одні й другі мовлять, що се, в що вірять, є в св. Письмі. Се обурення є зовсім нерозумне, бо якщо вільно кождому толкувати св. Письмо після власної уяви, то мусить так бути, що один у св. Письмі видить що іншого, а другий знов що іншого.

Але „Вільний Християнин“ обурюється не тільки на дослідників св. Письма. Не пощадив він і протестантської Церкви. Закидує їй, що вірить в забобони, хоч знова признає, що протестанти у своїх віруваннях опираються рівнож на читанню й самовільнім толкованню св. Письма.

Длячого властиво усі ті секти не можуть ніяк погодитися? Длячого один перечить се, в що вірить другий? Бо собі після своєї голови довільно толкують св. Письмо.

Щоби однак в читанню й толкуванню св. Письма не зблудити, позістає одинока рада: опертися на викладі св. Письма, поданім через католицьку Церкву, про котру вічно справджується висказ І. Христа: „І ворота пекла не переможуть її“. (Мат. 16, 18).

о. Стефан Ковалів.

Зі світа

Вибори в Греції.

Тими днями відбулися в Греції вибори до парляменту. Побідила в них партія уряду, осягаючи на 250—200 мандатів для себе. Помогла урядови в тих успіхах „урядово“ переведена при помочі терору аґітація.

Китайсько-японське непорозуміння.

Американські часописи доносять із Нанкіну, в Китаю, що тамошний уряд націоналістів рішив зірвати зносини з Японією, яка не хоче відкликати своїх військ із Манджурії. Китайський конзулят у найближших днях буде відкликаний із Японії. Китайці зискавши тим способом одного явного ворога — шукають приятелів. Тому нанкінський уряд приступив до відновлення та ревізії торговельних договорів із урядами Бельґії, Данії, Португалії, Італії та Швеції.

Вісти з Югославії.

Югославянський король Александер старається всіми силами примирити Хорватів з Сербами, свідомий, що дальший ріст національної ворожнечі між цими обома народами мусить допровадити до державної катастрофи. Дня 20. м. м. приняв король на авдієнції першого по Радичеві провідника Хорватів Прібіцевіча, з яким дуже довго радив, шукаючи виходу. Як впевняють з достовірних джерел, король рішився стреміти всіми силами до утворення невтрального уряду, який занявся б розписанням нових виборів. Ті вибори мали б відбутися в січні 1929 р. Прібіцевіч заявив, що селянсько-демокр. коаліція не пічне під ніякою умовою переговорів з теперішнім урядом.

Ще шукають.

З корабля Чіта-ді-Міляно наспіла до Риму телеґрафічна вістка, що дня 19-го м. м. три італійські гидропляни піднялися з корабля „Браґанца“, що стоїть тепер поблизу острова Мартенза, й полетіли в напрямі ґрупи семи островів. Пільоти впевняють, що можливість людського істнування в стрефі, яку вони перелетіли — виключена. Гидропляни вернули на поклад, після чого корабель поплив у східньому напрямі, щоб далі робити пошукування за Амундзеном.

Небувалий випадок.

Підчас летунських військових маневрів у Йойвозіні під Білгородом, літак пільотований десятником Кнайме-

---

Андрія, надибуємо гарний портал з синього мармору, котрий веде нас до закристії. Над сим порталем видніє гробовець Пія VIII. Напроти дверей до закристії є престол св. Петра і Андрея з мозаїковим образом, який представляє наглу смерть Ананії й Сапфіди, як кару за те, що сказали неправду перед св. Петром і Андреєм.

Як вийдемо відси, то найперше опинимося в величавій каплиці *Климентійській.* Образ головного престола представляє св. Григорія В. в хвилі, коли сей папа, хотячи переконати невірних про правдивість реліквій св. Мучеників, роздер заслону, котра покривала їх тіла, а з неї явним чудом триснула кров. Під престолом спочивають кости сего папи. По правій руці престола, на бічній стіні вибудував кардинал Консальві гробовець Пійови VII. Знатоки згідно підносять красу сего памятника.

Виходячи з сеї каплиці стрічаємо по лівій стороні, на стовпі св. Андрія, великий образ мозаїковий, представляючий Рафаеля Преображення Господне. Напроти по правій стороні знов два гробівці: один Льва XI., другий гробовець Інноконтія XI.

За каплицею Климентійською знаходиться *хорова каплиця канонїків св. Петра.* Називається так тому, бо в ній капітула і клир ватиканської базиліки відправляють Богослуження і молитви. В неділі і в деякі свята відбуваються тут пополудни духовні концерти. Хто хоче тоді війти до каплиці, повинен бути чорно убраний: пані в чорних сукнях з чорним вельоном на голові, а панове в чорних фраках. Хто не має приписаного строю, має станути при вході до каплиці, котру замикає золочена брама.

В великім престолі образ мозаїковий Пр. Діви Ангельської, св. Франц з Асижу, св. Антін з Падви і св. Йоан Золотоустий окружають Пр. Діву. Тіло св. Йоана Золотоустого спочиває під престолом. Величаві сталлі хорові покриті є сценами зі Старого Завіта. По боках каплиці по двійні орґани і хори. В підземній, багато золоченій гробниці, спочивають мощі Климента XI.

Під слідуючим луком надибуємо гробовець безперечно з усіх найкращий; се гробовець Іннокентія VIII. Вирізьбили його з бронзу два брати Антін і Петро *Поляйнольо.* В горі памятника, в поставі сидячій, повний життя, прибраний в понтифікальні ризи, десницею благословить нарід, а в лівій держить списку, яку дістав від султана Боазета II. Понизше бачимо сего папу на марах. Се нагадує дуже живо суєту всякої слави людської, яка у всіх кінчиться гробом. Напроти сего памятника знаходиться урна, де переховують звичайно тіло кождого померщого папи через час правління наслідника, а щойно по смерти наслідника, його виймають і ховають в місци, де має стало спочивати. Тепер спочивають у ній мощі Венедикта XV.

Біля хорової каплиці міститься *каплиця Пр. Діви.* Мозаїковий образ над престолом представляє першу подорож Пр. Діви до святині Єрусалимської.

Остання каплиця зветься *хресною.* У ній міститься старинна урна порфірова з мавзолею Адріяна; зараз уживають її при хрещенню. Мозаїка в престолі представляє Христове хрещення. По боках два мозаїкові образи. По правій стороні представлене хрещення сотника Корнила, а по лівій хрещення св. Процеса й Мартиніяна.

Відпустовими престолами в соборі св. Петра є: престол катедри, Матери Божої, Симона і Юди, Григорія Великого, Процесса і Мартиніяна, Архангела Михаїла і св. Петронелі.

(Докінчення буде.)

Ширіть „Правду“!

ком, так низько опустився, що відтяв крилом голову хлопцеві, що їхав припадково в тім місці ровером.

Смерть славного летуна.

В Ріо де Жанейро помер італійський летун Дель Прето, що разом з летуном Феррарі перелетів без вичалювання з Риму до Бразилії. Летун помер безпосередно по ампутуванню йому ноги.

За независимість Ірляндії.

Перебуваючий у Берліні вожд ірляндських націоналістів де Валера сказав до одного німецького дневникаря слідуюче: Умову між Ірляндією й Англією заключену в 1921 р. накинув насильно Льойд Джорж. Колиби перевести в Ірляндії загальне голосовання, то подавляючою більшістю голосів заявивсяби ірляндський нарід за цілковитою независимістю й безоглядним відлученням від Англії. Ошибочний є погляд, що силою трактату з 1921 р. відзискала Ірляндія независмість. Бо в дійсности може Англія ще й нині починати собі з Ірляндією, що тільки схоче. Вправді має Ірляндія свого дипльоматичного представника в Вашінґтоні (в Америці), але круг його ділання є крайно ограничений ріжними зобовязаннями.

Служба сатані

Як подає „Аллґемеіне Рундшау“ (ч. 30 з 27. 7. 1928) до часопису „Таґ“ (ч. 177), якийсь Е. фон Унгерн-Штернберґ пише зі сибірської купелевої місцевости Уссоліє під Іркутськом що слідує:

„Стара дереляна церков із позолочуваними банями зачинена, а піп, що обтяв собі довгу бороду, наближаючись до неї згинається покірно в каблук, щоби не стягнути небезпечного підозріння, що все ще хоче ширити опій*) серед „просвіченого“ совітським ладом народа. В церкві господарює тепер союз безбожників, котрі проголосили, що Бога, яко „буржуя“ скинули вже з престола, та які загадку людства розвязують у спосіб, що зраджує крайне незнання та глупоту, а в слухачах будить дикі почування Азіятів. Тим способом туманять безбожники необразований та простий нарід і утверджують його в безграничній глупоті.

В Уссолиє нема вже Бога, Потішителя гноблених. Всі душевні потреби побідного пролетаріяту повинні знайти цілковите заспокоєння виключно в революційнім запалі. Тому сатану, хочаб лише як символ, знак, почитають яко батька всіх революціонерів.

В Іркуцьку, як ходять чутки, відправляють безбожники, правдиві „богослуження“ в честь чорта, які переміняються в дикі оргії. Знайшлися навіть „жрекині“ служебниці чорта, які рекрутуються з бувших каварняних танцюристок та дівок. Особливо має відзначатися в тих чорних відправах якась Ірина Гайнцель із Одеси, яка своїм диким, нелюдським прямо поведенням викликує якесь несамовите враження.

Якийсь виродок співає при світлі свічок перед її наготою богохульні обрядові пісні й віддає честь маєстатови тьми. Там, де находиться престол, стоїть зломаний хрест зі зверненою до землі головою Спасителя. Побіч хреста — збанок повний крови з чорного цапа, змішаної з кількома краплями людської крови, а дальше кусок скіри зі шерстю з чорного кота.

Диварний та несамовитий той обряд приєднує вірі в діявола деяких темних, а навіть напівпросвічених людей, котрі полонені клопотами буденщини тужать за дразнячим нерви враженнями“.

Ось таке то пише згаданий Штернберґ. Волосся дубом стає на голові на думку, у яке то багно котиться людина, коли зі серця хоче викинути св. віру.

Добре то каже стара наша приповідка: „Хто не слухає тата, мами„ послухає песячої скіри“. Не хотять кланятися большевики небесному Вітцеви — так доходить до того, що вже кланяються цапячій крови та котячій скірі!

*) Опій — насонний лік — отруя з головок маку. Так большевики називають Христову віру й науку. (Прим. Ред.)

Цікава всячина

Витягнено кулю з легких жовніра.

Недавно д-р Джексон в своїм шпитали в Канаді зробив цікаву і дуже удачну операцію при помочі магнета. А саме з легких канадійського жовніра витяг кулю, що сиділа в них десять літ. Ще в світовій війні жовнір був постріляний в щелеп. Розторощена кість щелепа зрослась і рана загоїлась, а жовнір здоров вернув з війни. Але по кількох роках він почав сильно кашлати і почув тупий біль в грудях з лівого боку. Лікарі при помочи „Х“ проміння (таке проміння, що просвічує людське тіло наскрізь) побачили, що в лівім легкім сидить куля. Як вона там опинилась, лікарі догаду-

---

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ.

Боротьба Ірляндії 7

за віру, народність і волю.

В р. 1174 Генрих на приказ папи відбув прощу до могили архіепископа Бекета (канонізованого папою Олександром III.) й відбув призначену покуту й дістав розрішення й потвердження надання Ірляндії Генрихові, щоб тільки англійський король подбав про викорінення там лихих обичаїв, щоб Ірляндія стала не тільки з імени, але в дійстости християнською й щоб Церква цеї країни неслухняна й необтесана як і ввесь нарід, прийняла кращі закони.

Як тільки Генрих одержав цю папську буллю, вислав зараз в Ірляндію Вільгельма Фіц-Андельна й декана Миколая Вволіґфорда. Вони скликали на синод усе вище духовенство підбитої країни. Там вічитали давнішу буллю папи Адріяна IV. і нову Олександра III. Епископи прийняли буллю до відома, виступили тільки проти поступування англійського короля в Ірляндії.

Хоч епископи й признали владу Генриха та не перестали виступати в обороні народу, а найбільш неприхильним новій владі був деблінський архіепископ Лаврентій і Генрих подбав, щоб його усунено.

В 1177 р. тільки два королівства ще держалися: Коннот і Илстер, решта країни була вже в руках Норманів. Нормани навколо своїх посілостей збудували лінію оборонних замків для здержування нападу мешканців Илстеру та Конноту, що нераз огнем і оружям нищили англійські посілости.

Нормани, осаджені в Ірляндії між цими, що їм добровільно піддалися й цими, що до останньої хвилини боронилися й опиралися їм. В королівстві Лейнстер як і скрізь оставили Ірляндцям це, що не варта було забирати.

Родерих О'Коннор предложив королеві Илстеру, щоб разом із ним старався визволити всю Ірляндію. Оба королі злученими силами обляглм Деблін.

Та Англьо-Нормане замість опиратися Родерихові, пішли з військом у його країну. І мусів Родерих скоро вертати в свою державу. Одинокою користю цеї сміливої виправи було це, що багато епископам і вождам, увязнених Норманами, дав нагоду злучитися з ним.

Усі надморські міста Илстеру одно за одним діставалися Норманам. Ірляндці втекли в недоступну верховину й відтіля разураз нападали на Норман, не давали їм спокою. Те саме зробили й мешканці Конноту, коли на них наперли Нормани.

Багато Норман поженилося з Ірляндками й поволи покидали норманські звичаї й обичаї й принимали ірляндські. Краще припадала їм до вподоби музика й співи Ґардів, як боротьба та воєнні ігрища.

Із цего приходило до спорів, а то й боротьб цих поірляндщених Норман із Норманами, що сиділи поза замками та вважали себе чистими Норманами. І вони в боях звичайно перемагали.

Цих їх злякався англійський король Генрих. Щоб не допустити до зросту їх сили, Генрих післав в Ірляндію одного зі своїх синів, як представника.

В 1185 р. 14. квітня причалив до Ірляндії Іван IV Генрихів син у товаристві свого маршала Роберта Вбогого та великої скількости молоді, вихованої на англійському дворі. Всі вони йшли за королевичем у надії, що зроблять в Ірляндії великий маєток.

На привітання королевича прибуло між іншими й кількох англійських вождів, що вже присягнули були на вірність Генрихові. Вони не звертали уваги на норманські двірські звичаї, а віддавали заступникові англійського короля такі почести, як колись ардріяґові. Один із них тільки звичайно поклонився королевичові Іванові, другий узяв його за руку, третій хотів його обняти. Все те обидило Іванових дворян. Вони стали насміхатися з ірляндських вождів, згірдно торкалися їх одягів, а вкінці стали їх шарпати за бороди, тягнули за довгі коси, що спадали по обох боках голови, та випхали їх до дверей.

ються, що ця куля влетіла через рот і дихавицю та пішла аж у легкі. З помічю „Х“ проміння та всяких хірурґічних інструментів д-р Джексон побачив, що куля застрягла так, що її не можна вияти хірурґічною операцією. В тім місци де була куля легкі гноїлися і зробилась рана в них. Як звісно, магнет притягає до себе такі металі як сталь, олово, намагнетизоване залізо та що кулеметна куля теж піддається магнетичному притяганню, тому доктор Дженсон попробував ужити магнет. І справді з помічю руху магнета на грудях жовніра удалось відтягнути кулю з її місця на таке положення з якого хірурґічними приладами через дихавицю і рот її досягнули і виняли. По такій операції пацієнт скоро зовсім видужав.

Найвисші дерева.

Анґлійський полковник Фазет відкрив недавно найвисші дерева світа. Він зі своїм сином і одним приятелем вирушив в наукову подорож в глибину Бразилії. Пятнайцять місяців не було ніякої вістки про них, аж врешті инший учений подорожний бразилійський на імя Кортвіл здибав їх коло дівичого ліса (в якім ще не була людська нога). Тут разом відкрили вони дерева високі на 160 і 170 метрів. Ці дерева є родом евкаліптуса (**eucaliptus amygdalina.**) Дотепер знали люде дерева, які були високі на 100 метрів.

о. ВОЛОДИМИР ЯЦЕНКІВ

Нове жерело багатства

І. ШОВК І ШОВКІВНИЦТВО.

1. Прядун шовковик.

Прядун шовковик (прядка шовкова, **Bombyx mori**), це мотиль, що належить до родини прядунів. Кождий мотиль складає яєчка. З яєчка вилягається гусениця, яка протягом 5—6 тижнів вирастає й перемінюється в личинку, куклу, з якої виходить мотиль. Те саме діється і з прядуном шовковиком.

Самичка мотиля шовковика

Від инших мотилів ріжниться він головно тим, що його гусениця живиться виключно листям дерева білої морви. Друга ріжниця, що личинка шовковика не є покрита скірковатою поволокою, як це є прим. в инших мотилів, але обсновується „шовковою пряжею“, яку сама „пряде“, звідки й назва: „прядун“, „прядка“. Обвинена пряжею личинка зоветься коконом, або куклою.

До родини прядунів належить більше мотилів. Живуть вони на дубах, на молочіях і на инших місцевих і позаевропейського походження ростинах. Однак ні один із них не дає так доброї пряжі в коконах, як прядун шовковик. Тому то люди від непамятних часів плекають лиш той одинокий рід шовковика. Сьогодні шовковик у дикому стані нігде не істнує. А плекається він лиш виключно під дбайливою рукою чоловіка.

2. Шовк.

Шовк є витвором гусениці шовковика. В часі коли гусениця дозріває, виділює вона з питомих собі шовкопрядних железів густу теч, з якої снує тонесеньку шовкову нитку.

Ниткою тою обвиває себе гусениця в часі коли має перемінитися в куклу і кругом себе творить в той спосіб густий клубок пряжі в якому замикається цілком.

Ця шовкова пряжа витворена прядуном шовковиком є тим цінним сурівцем, який в окремих фабриках перетворюється в усякого рода шовкові вироби.

Нитка шовковика досить легко дається відмотувати з коконів. Є вона лискуча, мягка, доволі сильна, а при тім дається розтягати. Одна гусениця в однім коконі витворює від 800 до 1400 метрів шовкової нитки.

Скількість та якість шовкової нитки залежить в першій мірі від роду, відміни або раси плеканого шовковика.

3. Відміни шовковика.

Коли шовковик жив у дикому стані, так правдоподібно становив він один рід. Однак наслідком штучної годівлі серед ріжних кліматичних і технічних обставин, як також наслідком штучного схрещування, витворилися деякі відміни шовковика.

Ця зневага обурила через край ірляндських вождів і вони покинули Деблін. За ними подалося й чимало Деблінців. Одні пішли до короля Лімеріку, що доси ще боровся, а другі до нового короля Конноту, що небаром станув на чолі повстання.

В цему загальному замішанні Іванові дорадники думали тільки про власні користи. Вони обжаловували норманських баронів, буцім то ці барони порозуміваються з Ірляндцями. Іван, що йому батько поручив, щоб користав із кожної нагоди пониження, радо слухав підшептів своїх дворян. Він відбирав у баронів їх землі й надавав своїм дворянам. Норманські барони кидали ряди анґлійського війська й ішли боронити загрожених своїх посілостей. А анґлійське військо лихо платне, бо Іван гроші призначені для війська вживав на забави, тільки дуже слабо боролося. Вкінці, коли небезпека зростала, Іван з усім почотом вернув в Анґлію.

Іванів відізд викликав нову завзяту боротьбу. Анґльо-Нормане по кожній битві крилися в своїх укріпленнях і замках, а Ірляндці крім крівавої роскоші в пімсті не мали ніякої користи з перемог.

Поволи вигибали норманські наїздники. „Ця сама рука“ — каже один літописець — „що так високо вдаряла, наповняла трупами норманські пропасти, озера й багна Ерину“. А однак ці ножі й сокири, що все загрожували їх головам, ці кущі й скелі, що в них скривалися жадні їх крови Ірляндці, не були одинокою небезпекою, що грозила гнобителям. Грізніші були наслідники Генриха II, що як і він недовіряли своїм васалям та вели супроти них таку саму політику. Безнастанна боротьба ослаблювала й норманських баронів і Ірляндців. Країна завойована й поневолена народом, що має доволі сили відібрати переможеним навіть надію відплати за програну, тратить, правда, свою народність, та зберігає силу й багатство. Противно країна, що веде кілька століть посторонну війну з прикметами міжусобиці, мусить дійти до стану повного винищення.

Дальша доба пройшла на безперервній боротьбі мім народньою партією себто між Анґльо-Ірляндцями чистого анґлійського племени. Анґлійське правительство оставляло цих останніх на власні сили й безнастанно підмовляло до незгод і ненависти. І воно дуже можливо, що барони не перемоглиб були народньої партії, колиб анґлійська влада не скріплялся була в Ірляндії на початку XVI ст. За панування Ричерда Львине Серце, Ірляндці повстали великою масою під проводом Каталя, сина Родериха О'Конора. Анґлійці програли кілька битв, а в одній з них стратили сливе все військо. Корк та Леймерік дісталися в руки Ірляндців, а барони зачинені в своїх вежах і твердинях, стали щойно тепер звертати зір до Анґлії. Тимчасом Вільгельм де Бурґ успів розсварити Ірляндців, підмовивши Караґ О'Конора проти Каталя. Караґ О'Конор видер вкінці владу з рук Каталя. З цего скористала Анґлія й подбала про скріплення своєї влади в провінції Менстер та змусила Івана де Курсі, що проголошувався незавичимим, признати зверхництво Івана Без Землі, наслідника Ричерда Львине Серце.

Одна подія показує нам, яке слабке було ще тоді анґлійське почування над цею, найбільш анґлійською частиною острова.

В 1209 р. на сам Великдень ірляндський хлоп Віклов вигубив у лісі Каллей триста деблінських міщан, що зійшлися були тамечки на забаву. Іван Без Землі рушив із численним військом до Ірляндії й у 1210 р. пробув там. Де Бранса й де Лясія проголошено бунтарями й король присудив їх на прогнання, а їх майно зайняв на державу. Та анґлійський монарх, що його скарб був тоді дуже виснажений, скоро згодився прийняти 6500 марків (понад 1,000.000 зол. від Лясія на викуп дібр, сконфіскованих у Міт та Ульстері. Вільгельм де Бранс, був убогий і не міг здобутися на тільки грошей і остав на прогнанні, а його жінка й діти померли з голоду в Брістольському замку.

(Дальше буде.)

Число відмін шовковика є дуже велике. Доходить воно до пару сот.

Всі відміни, або раси шовковика мож подiлити на слідуючі: китайські, японські, індійські, середноазійські, малоазійські й балканські, перські, закавказькі й европейські.

Европейська ґрупа ділиться на раси: французькі й італійські, які розпадаються також на пару відмін.

Ріжниця між поодинокими відмінами лежить у величині, формі та красці яєчок, гусениць, коконів та мотилів, та в кількости находячогося в коконах шовку.

Яєчка, гусениці й кокони китайських рас є менші від европейських. На один ґрам виходить 1500 яєчок европейської, а 2000 яєчок китайської раси.

Гусениці поодиноких рас ріжняться краскою скіри, білою, сірою, брунатною, сірофіолетною, чорною й иншими.

Кокони ріжних рас відріжнюються величиною, та будовою: круглою, овальною, яйцеватою, вальцеватою з заглибленням, як у зерні фасолі.

Краска коконів може бути: біла, зелена, жовта, помаранчева, синява, рожева. Кокони поодиноких рас ріжняться також тим, що одні є більше, инші менше шорсткі, хроповаті в дотику.

Загально ділимо всі раси шовковика на дві головні ґрупи: азійську й европейську. Обі ті ґрупи ділимо після краски коконів на раси білі і жовті.

До плекання в середущій Европі, отже і на Західній Україні, надаються найкраще раси европейські, жовті. Тому лише такі належить у нас плекати. (Дальше буде.)

НОВИНКИ

Документ часу. До гр.-кат. Уряду парохіяльного в Бубнищі п. Белехів наспіло слідуюче урядове письмо: Nadleśnictwo w Polanicy L. 142) ex 1928. Polanica, dnia 14. sierpnia 1928. Do Grecko-katolickiego Urzędu parafialnego w Bubniszczu. W załączeniu zwraca się przesłane tu przez tamtejsze Probostwo dwa pisma wystosowane w języku ruskim jako nie przyjęte do tut. wiadomości, gdyż w myśl art. 2 ustawy z 31. grudnia 1927, pisma i podania w sprawach wynikających ze stosunków publiczno-prawnych władzy kościelnej do Państwa winne być sporządzane w języku państwowym. Nadleśniczy Mohr (печать)".

От воно як! Вже й писати нам не вільно по українськи, бо не приймуть до відома письма „wystosowanego w języku ruskim". Дарма, що перед виборами ті самі люде, які тепер не приймають письм українських, самі роздавали аґітаційні відозви за „одинкою" таки друковані по українськи. Але се вже забулося, а впрочім: to co innego!

Початок шкільного року. Наука в шкільнім році 1928—9. зачинається в усіх народних школах в суботу 1. вересня, а в школах фахових, середних, ґімназіях, учительських семинаріях в понеділок, 3. вересня.

Напад на церкву. Дня 12. серпня на українську православну церкву в містечку Вишгородку, кременецького повіту, напали доокопичні мазури-кольоністи на конях та зі збруєю. Хотіли вони церкву тую замінити на костел. В обороні церкви станули всі місцеві громадяни і відперли напад мазурів, які вистрілом з револьвера ранили українця Рудницького. Українці церкви не дали. Це вже другий такий напад на вишгородську церкву. Перший раз напали були мазури на неї три роки тому та й тоді не повелося їм.

Нові жертви ґранатів. Іван Коник і Вавро Бербелюк, старші господарі з Пеняк, брідського повіту, найшли на пасовищі артилерійське стрільно, яке рішили здемонтувати. Коли одначе завважили, що ґранат не вистрілений, кинули його від себе. В тому моменті ґранат експльодував, розриваючи Коника на місці, а Бербелюка поранив так тяжко, що цей небаром помер. Крім цього жертвою експльозії впало троє коней.

Випадок у Татрах. Один турист Кристяк, йдучи на днях Старолісною долиною, натрапив на трупи двох жінок поблизу Орлього. В страшно поранених трупах розпізнано Софію Краковску й п. Головко, студенток університету. Впали вони з виїмкової висоти, спинаючись на острий верх т. зв. дорогою Ґеберляйна, найбільше стрімкою й небезпечною.

Випадок на Знесіню. Перед пару днями, на залізничій лінії в Знесіню наїхав поїзд на фіру тамошного господаря Петра Вертипороха. Наслідком того один кінь попав під льокомотиву. Фірманови не сталося ніщо. Випадок стався тому, що на залізничім переїзді нема рампи.

Самоходовий випадок. З Ясла повідомляють, що дня 20. м. м. на мості поміж Бечом і Лібушею в ясельському повіті трапилася автомобілева катастрофа. Авто, яким правив шофер Ґоянь, з трьома пасажирами, віхало на поручча моста, які виломало й злетіло з 7-метрової висоти в воду. Шофер згинув на місці, пасажири віднесли тяжкі рани.

Мав щастя. На Підляшу жив у нужді жидок Хаскель, якого одиноким майном була скрипка, одідичена по батькові, що як і він був весільним музикантом. Коли Хаскель постарівся й обтяжений недугою не міг вже більше заробляти, побачив себе примушеним продати скрипку. Щастя хотіло, що в своїй біді натрапив на знавців, а при тому чесних людей, які відкрили в його скрипці оригінальний модель Страдиварія, за який заплачено бідному жидкові 35.000 долярів. Не позбувайтеся старих скрипок! Ануж і вас стріне таке щастя!

Відповідальний редактор: Антін Лотоцький

З друкарні Вид. Сп. „Діло", Львів, Ринок 10